

Een onoverbrugbare kloof

Waarom het gesprek over homoseksualiteit en de Bijbel vastloopt

In april 2026 maakte de christelijke gereformeerde gemeente in Groningen bekend dat zij uiteenvalt. De kerkenraad had in de zomer van 2025 besloten de avondmaalstafel open te stellen voor homoseksuele gemeenteleden met een relatie. Zeven ambtsdragers stapten op en begonnen een nieuwe gemeente.

De voorzitter van de kerkenraad omschreef het conflict zo: "Dat heeft ermee te maken dat het een principiële onderwerp is hoe we de Bijbel lezen en uitleggen. Dat is niet onderhandelbaar, dat zijn zaken van het geloof die het moeilijk maken om bij elkaar te blijven" (ND 21 april 2026).

De scheur is diep

Deze woorden geven goed de kern weer. Dit conflict gaat niet in de eerste plaats over de avondmaalstafel, en ook niet over de vraag hoe de kerk met homoseksuele gemeenteleden moet omgaan. Het gaat om iets diepers: de manier waarop de kerk de Bijbel leest. Wanneer die manier van lezen verschilt, zijn de conclusies over concrete vragen als de avondmaalstafel onvermijdelijk ook verschillend. En dan zijn die verschillen ook onoverbrugbaar – niet door onwil of onverdraagzaamheid, maar omdat het fundament anders wordt gelegd.

Twee manieren van bijbellezen

Dit fundamentele verschil, dat al langer bestaat, gaat schuil achter de scheur in Groningen. Het gaat om twee manieren van bijbellezen. Zij zijn niet altijd gemakkelijk te onderscheiden, omdat beide zich beroepen op het gezag van de Schrift. Maar zij functioneren anders – en dat verschil in functioneren is beslissend.¹

De eerste manier leest de Schrift als een normatief geheel waaraan de gelovige gebonden is. Daarbij is natuurlijk uitleg en onderscheidingsvermogen nodig,² maar het uitgangspunt is en blijft dat de Schrift zélf de criteria aanreikt voor die uitleg, en dat expliciete apostolische uitspraken over geloof en leven niet als tijdgebonden terzijde geschoven kunnen worden. De kerk staat onder de Schrift, niet boven haar. Dat betekent ook: wanneer de Bijbel een levenswijze afwijst, is dat oordeel niet tijdgebonden, maar blijvend normatief, tenzij de Schrift zelf aanleiding geeft om anders te oordelen. Pastorale bewogenheid en persoonlijke nood zijn reëel en verdienen ernstige aandacht, maar zij kunnen de norm niet verschuiven.

Pastorale bewogenheid en persoonlijke nood zijn reëel en verdienen ernstige aandacht, maar zij kunnen de norm niet verschuiven

De tweede manier erkent formeel het gezag van de Schrift en zoekt vaak oprecht naar de diepere, innerlijke lijn van het evangelie, zoals de wet van de liefde, barmhartigheid en pastorale nabijheid. Bijbelteksten worden gelezen binnen hun historische en culturele context. Wat de apostelen schreven, was normatief voor hun tijd en situatie. Maar de kerk van vandaag moet zelf beoordelen wat van die uitspraken blijvend geldig is en wat tijdgebonden is. Bij die beoordeling wegen pastorale ervaringen, wetenschappelijke inzichten, theorieën over de culturele context van de tekst en de beleving van betrokkenen in de huidige context mee. Juist daar verschuift

de normativiteit. Dat gebeurt niet omdat men de Bijbel terzijde wil schuiven, maar omdat de beslissende afweging bij de kerk komt te liggen. Zij bepaalt uiteindelijk welke lijn van de Schrift vandaag normatief moet gelden.

Dat is de kern van het verschil. Niet: heeft de Bijbel gezag? Maar: wie of wat bepaalt uiteindelijk de normatieve inhoud van dat gezag? In de eerste manier van lezen is dat de tekst zelf, gelezen in zijn samenhang binnen het geheel van de Bijbel. In de tweede manier is dat de interpreterende gemeenschap, die weegt wat de tekst vandaag te zeggen heeft. Die verschuiving lijkt bescheiden, en in de praktijk hoeven de verschillen ook niet meteen groot te zijn. Pastorale overwegingen spelen immers altijd een rol. Bij het toepassen van de norm in concrete situaties kan het voorkomen dat een kerk vanuit pastorale bewogenheid tijdelijk een moeilijke situatie verdraagt, zonder daarmee de norm zelf te wijzigen. Het wordt anders wanneer de kerk niet alleen vraagt hoe zij mensen in nood pastoraal nabij kan zijn, maar bepaalt dat een levenswijze die de Schrift afwijst toch overeenkomt met Gods wil of Gods plan. Dan verschuift de norm ván de tekst náár de interpreterende gemeenschap, en zal de uitkomst meebewegen met wat die gemeenschap als normatief ervaart – en dat verandert met de tijd.

Drie theologen die opschoven

Deze tweede manier van bijbellezen kwam niet uit de lucht vallen. Zij hangt samen met de opkomst van (post)moderne hermeneutiek, waarin sterker wordt benadrukt dat elke lezer in een context staat, dat teksten historisch-cultureel bepaald zijn en dat de interpreterende gemeenschap een actieve rol speelt in het verstaan van de Schrift. Zulke inzichten zijn op zichzelf niet zonder waarde: ook gereformeerde exegese weet van context, genre en historische situering. Maar wanneer deze hermeneutische benadering de normatieve functie van de tekst gaat bepalen, verschuift er iets wezenlijks. In dat kader is het inzichtgevend om drie theologen te noemen

1 De onderscheiding tussen twee manieren van bijbellezen is bedoeld als analytisch model. In de praktijk zal niet altijd een duidelijke waterscheiding mogelijk zijn (bijvoorbeeld omdat bij het ene onderwerp de Bijbel gelezen wordt volgens de eerste manier, terwijl bij een ander onderwerp het lezen gebeurt via de tweede manier). Toch helpt het onderscheid om zichtbaar te maken waar het gesprek uiteindelijk vastloopt: bij de vraag waar de normatieve grens ligt.

2 Zie hiervoor met name mijn: 'Zijn wij consequent in ons bijbellezen?', in: *Nader Bekeken* 23, nr. 12 (dec. 2016), p. 337-340.

die, ieder op eigen wijze, hebben bijgedragen aan de ingang van deze benadering in de gereformeerde wereld: A.L.Th. de Bruijne, H. de Jong en B. Loonstra. Zij vertegenwoordigen niet eenvoudig hetzelfde standpunt en hun routes verschillen onderling. Toch is bij alle drie een verwante verschuiving zichtbaar in de verhouding tussen tekst, context en kerkelijke beoordeling. Mede daardoor ontstaat ruimte om, elk langs een eigen weg, tot de conclusie te komen dat de Bijbel ruimte biedt voor het toestaan van homoseksuele relaties.

A.L.Th. de Bruijne – theoloog binnen de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt, later de NGK – formuleerde al in 1994 een gedachte die richtinggevend zou worden. In zijn bijdrage ‘Een reis met uitzicht’ stelde hij, toen nog vragenderwijs, of wij niet een bescheidener opvatting van het Woord moeten leren. Kan de functie van dat Woord soms ook niet zijn dat het ons met “geestelijke wijsheid in de werkelijkheid doet waarnemen, waarna wij zelf onderscheidingen aanbrengen en keuzes doen?”³ De bril waarmee hij de Bijbel leest en uitlegt ligt dus in de gelovige waarneming van de werkelijkheid. Daardoor verschuift de normativiteit: niet de tekst zelf bepaalt uiteindelijk de conclusie, maar de wijze waarop de kerk de werkelijkheid in het licht van de Schrift waarneemt en weegt. De consequentie is dat er ruimte ontstaat om, ook bij erkenning van de bijbelse teksten, toch tot een andere beoordeling van homoseksuele relaties te komen.⁴

H. de Jong – theoloog binnen de ‘oude’ NGK – redeneerde in zijn boek *Eén Bijbel – twee Testamenten* dat de Schrift gelezen moet worden als een ontwikkelingsweg. God zou met zijn volk een weg van aanpassing zijn gegaan, hen geleidelijk verder brengend.⁵ Zijn leesbril ligt dus in de gedachte van een doorgaande beweging in de Schrift. Daardoor verschuift de normativiteit: niet iedere concrete apostolische uitspraak is dan het laatste woord, maar de diepere richting van Gods handelen krijgt beslissend gewicht. De consequentie is dat men kan zeggen: wat Paulus schreef was normatief voor zijn tijd, maar de beweging van de Schrift wijst verder.

B. Loonstra – theoloog binnen de CGK – beschreef in zijn boek *De geloofwaardigheid van de Bijbel* de moeilijkheid om een scherpe scheiding aan te brengen tussen de blijvende inhoud en de tijdgebonden vorm van bijbelse uitspraken.⁶ Op zichzelf is dat een terechte observatie. Zijn leesbril ligt in het onderscheiden van blijvende inhoud en tijdgebonden vorm. Daardoor verschuift de normativiteit: de kerk moet bepalen welke elementen van een bijbels gebod blijvend normatief zijn en welke behoren tot de historische gestalte waarin dat gebod tot ons komt. De consequentie is dat er meer interpretatie-

ve ruimte ontstaat dan traditioneel werd aangenomen, ook ten aanzien van homoseksuele relaties. Tegelijk zag hij zelf de spanning in zijn benadering: hij waarschuwde dat in ons oordeel gemakkelijk onze menselijke ideeën vrij spel kunnen krijgen.

Zo ontstond geleidelijk een klimaat waarin het gezag van de Schrift formeel bleef staan, maar haar normatieve functie verschoof. Bij De Bruijne gebeurt dat via de waarneming van de werkelijkheid, bij De Jong via de gedachte van een doorgaande ontwikkelingsweg, bij Loonstra via het onderscheid tussen blijvende inhoud en tijdgebonden vorm. Hoewel de routes verschillen, is de overeenkomst duidelijk: de tekst fungeert niet langer als het normatieve eindpunt, maar als een gesprekspartner in een bredere afweging van wat voor vandaag normatief is.

De tekst fungeert niet langer als het normatieve eindpunt, maar als een gesprekspartner in een bredere afweging van wat voor vandaag normatief is.

Juist daarom krijgt Loonstra's waarschuwing gewicht: zodra menselijke ideeën vrij spel krijgen in de beoordeling van wat blijvend normatief is, komt de interpreterende gemeenschap beslissend in beeld.

Richting en ruimte

In dit verband is het NGK-studierapport *Ruimte en richting* inzichtgevend. Het rapport bestaat uit een meerderheids- en een minderheidsstandpunt. Het meerderheidsstandpunt sluit aan bij de hierboven beschreven tweede manier van bijbellezen. Het pleit voor ruimte voor ‘gelijkgeslachtelijke verbintenissen met een seksuele dimensie’, ondanks de eigen conclusie dat de bijbelse gegevens over homoseksueel han-

delen niet eenvoudig beperkt kunnen worden tot uitbuiting, tempelprostitutie of losbandigheid. De teksten in Leviticus, Romeinen 1, 1 Korintiërs 6 en 1 Timoteüs 1 spreken breder: zij raken gelijkgeslachtelijke seksuele omgang als zodanig. Uit die exegetische conclusie heeft de kerk altijd afgeleid dat er in de gemeente van Christus geen ruimte kan zijn voor zulke verbintenissen. De meerderheid trekt echter een andere conclusie, omdat de norm in haar manier van bijbellezen niet langer uitsluitend in de tekst zelf ligt.

W.H. Rose wijst hierop en verwoordt zijn minderheidsstandpunt in hetzelfde rapport. Hij stelt dat door deze richting “het onderwijs van Christus en de Apostelen, geworteld in de Tora voor het volk Israël, op een essentieel punt op een zijspoor wordt gezet.” Om te vervolgen met: “Ik kan dit pleidooi niet anders duiden dan als een keuze waarin ervaring, intuïtie en emotie uiteindelijk de doorslag geven. Het gevolg is dat het onderwijs van Christus en de Apostelen op een essentieel punt zijn corrigerende functie verliest. Voor mij is dat onaanvaardbaar” (p. 156).

Waar komt deze stellingname vandaan? Het antwoord van Rose is even duidelijk als pijnlijk: volgens hem doet de meerderheid in het rapport precies wat de kerken vooraf hadden afgesproken niet te willen doen. Zij gebruikt, zo stelt hij, complexe theorieën over bijbeluitleg om met zorgvuldig gekozen woorden de duidelijke betekenis van de Bijbel te ontwijken (p. 164). Volgens hem zit het gesprek over homorelaties daarvoor muurvast. Hij ziet dit als een grote crisis: de Bijbel dreigt

zo een buigzaam product te worden dat je alle kanten op kunt draaien, waardoor het zijn echte gezag verliest (p. 165). De NGK-synode honoreerde dit standpunt niet. Dat recht heeft de synode natuurlijk, maar het laat tegelijk zien dat de argumenten die Rose op tafel legde geen beslissend gewicht kregen. Voor de synode lag de doorslag niet meer bij de vraag wat de tekst, in haar samenhang gelezen, normatief zegt, maar bij de weging van tekst, context, ervaring, pastorale nood en hedendaagse inzichten. Hiermee werd de tweede manier van bijbellezen synodaal omarmd.

Een ander fundament

Terug naar de situatie in de christelijke gereformeerde gemeente in Groningen. Wat die zo indringend maakt, is juist dat beide partijen zich beroepen op de Bijbel. De kerkenraad die de avondmaalstafel openstelde, deed dat niet ondoor-

3 A.L.Th. De Bruijne, ‘Een reis met uitzicht’, in: G. Harinck en M. te Velde (red.), 1944 en vervolgens. *Tien maal over vijftig jaar Vrijmaking*, Barneveld, 1994, p. 67.

4 Vgl. hierbij: T.A. Bakker, ‘De ethische hermeneutiek van A.L.Th. de Bruijne en de toepassing hiervan op homoseksualiteit’, in: *Theologia Reformata* 68 (2025), p. 373-392.

5 H. de Jong, *Eén Bijbel – twee Testamenten of het ongelijk van Marcion*, Franeker, 2013, p. 48-49.

6 B. Loonstra, *De geloofwaardigheid van de Bijbel*, Zoetermeer, 1994, p. 199-200.

Studiedag

Op **vrijdag 13 november** organiseert uitgeverij de Banier een vervolg op de studiedag *Ontmoetingen tussen bevindelijk-gereformeerde en neocalvinistische theologie*, die gehouden werd op 3 oktober 2025.

Deze tweede studiedag gaat over de vraag: *Wat betekent de visie op de gemeente voor de manier waarop die gemeente in de prediking benaderd wordt?*

Vanuit hun eigen achtergrond en vakgebied hopen dr. T.E. van Spanje, dr. H.T. Wendt en dr. G.W.S. Mulder over dit onderwerp te spreken.

Nadere informatie volgt. Nu kunt u de datum alvast **in uw agenda** reserveren.

dacht. De ambtsdragers die vertrokken, deden dat uit overtuiging. Beiden menen de Schrift te volgen. Dat maakt het zo moeilijk.

Juist daarom wordt het verschil onoverbrugbaar. Het verschil zit niet in gebrek aan gesprek, begrip of pastorale wijsheid, maar in de vraag hoe de Schrift gezag uitoefent. Voor de een is de tekst het normatieve ijkpunt en het beslissende slotwoord; voor de ander is zij een gesprekspartner en het beginpunt van een bredere afweging. Daar ligt de kern van de impasse.

De eerste vraag is daarom niet wat de kerk met homoseksuele gemeenteleden doet, al is die pastorale vraag reëel. De diepere vraag is hoe twee partijen met dezelfde Bijbel in de hand tot tegengestelde conclusies komen. Uiteindelijk draait het om wie het slotwoord heeft: laat de kerk zich corrigeren door de Schrift, ook wanneer dat schuurt met ervaring en verlangen, of bepaalt de gemeenschap vanuit pastorale bewogenheid, wetenschappelijke inzichten en culturele vanzelfsprekendheden wat de Schrift vandaag nog mag zeggen?

Groningen laat zien waar dit verschil toe leidt. Het is niet één besluit dat de breuk veroorzaakt, maar een langzame verschuiving van wat vanzelfsprekend is. Wanneer een andere conclusie niet langer exegetisch hoeft te worden weerlegd, maar geldt als een andere weging van ervaringen, intuïties en informatie, raakt het gesprek verlamd. De ander leest dan niet slechts anders; hij staat op een ander fundament.

Als principes de gemeenschap breken

Dat maakt dit verschil zo pijnlijk. Niet omdat men elkaar niet langer als broeder of zuster erkent; die liefde kan oprecht blijven. Maar waar de Schrift op verschillende manieren gezag krijgt, ontbreekt de basis voor gezamenlijk handelen. Dan kan de kerk niet meer gezamenlijk beleid voeren op grond van Gods Woord, omdat zij uiteenlopende antwoorden geeft op de vraag wie of wat dat Woord uiteindelijk laat spreken. Zo breekt een verschil in bijbellezen de praktische gemeenschap der heiligen. Dat is verdrietig, en het kan alleen worden geheeld wanneer het gezamenlijke fundament opnieuw gevonden wordt. ■

